

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ТА СТРУКТУРА ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В РАНЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Статтю присвячено дослідженню етнічної ідентичності сучасного школяра. Теоретично показано, що етнічна ідентичність є структурним компонентом соціальної ідентичності, який характеризується динамічністю і ґрунтується на унікальних культурних та суспільних особливостях етнічної групи. Проаналізовано дефініції поняття «етнічна ідентичність», виділено структурні компоненти феномену: когнітивний, афективний, поведінковий. З метою вивчення особистісної та соціальної ідентичності використовувався «Демографічний опитувальник», модифікований Л.П. Журавльовою та О.Г. Шмиглюк (за згодою авторів В. Pietrulewicz, J. Tivendell); для дослідження особливостей етнічної ідентичності старших школярів – методика М. Куна та Т. Макпартленда «Хто Я?»; методи статистичної обробки даних (обчислення середніх показників), факторний аналіз (Principal components).

Констатовано, що в структурі ідентичності досліджуваних переважає індивідуальна (особистісна), в якій домінуючим компонентом є цілеспрямованість особистості, яка розвивається на основі високого рівня її побажань, цінностей, моральних переконань, поцінування власної суб'єктності, зокрема своїх емоційних переживань та почуттів. В ієрархії складових соціальної ідентичності українських старшокласників переважають орієнтації на соціальну оцінку, на невербальні прояви та матеріальне благополуччя. Виявлено, що структура ідентичності сучасного школяра є гетерогенною та має ієрархічну систему, що зміщує 18 категорій: «Особистісні якості», «Навчально-професійна діяльність», «Сімейна приналежність», «Екзистенційне Я», «Соціальні ролі», «Етнічна ідентичність», «Майбутнє/перспектива», «Статеві ідентичність», «Громадянська ідентичність», «Вподобання», «Спортивна діяльність», «Локальна (місцева) ідентичність», «Ім'я», «Релігійна ідентичність», «Ставлення до політичних процесів», «Зовнішні характеристики», «Приналежність до спільноти», «Емоційні стани». Отримані дані підтверджують онтогенетичні особливості раннього юнацького віку, для якого характерним є якісна перебудова самосвідомості, пріоритетність навчально-професійної діяльності, пошук сенсу життя, розширення соціальних контактів, спрямованість на майбутнє.

Ключові слова: ідентичність, етнічна самосвідомість, етнічна ідентичність, соціальна ідентичність, особистісна ідентичність, етнос.

Постановка проблеми. Країна (етнос) є одним із важливих макрофакторів, які впливають на процеси розвитку, соціалізації, самовизначення та становлення особистості, формування її самоідентифікації. Спостерігаючи за змінами, які відбуваються в Україні в процесі її інтеграції до європейської спільноти, та враховуючи політичну, соціально-економічну нестабільність у країні, актуалізуються питання щодо формування позитивної етнічної самосвідомості та ідентичності українців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання етнічної ідентичності є одним із найактуальніших серед наукової спільноти. Етнічна ідентичність виступає потужним фактором регуляції міжетнічної взаємодії, і її роль значно зростає в періоди кардинальних трансформацій суспільства, стимулюючи значну кількість людей до пошуку більш стабільної сфери ідентифікації.

Проблемі етнічної ідентичності присвячено достатньо велику кількість досліджень: етапам розвитку етнічної ідентичності (Ж. Піаже),

структурі етнічної ідентичності (Л.І. Божович, М.І. Боришевський, Е. Еріксон, В.Ю. Хотинець, Л.М. Дробіжева, Г.У. Солдатова), розвитку етнічної ідентичності (О.Л. Романова, Т.Г. Стефаненко), чинникам формування етнічної ідентичності (А.І. Донцов, Т.Г. Стефаненко), становленню та формуванню етнічної ідентичності (І.В. Данилюк), типології етнічної ідентичності (Г.У. Солдатова, С.В. Рижова), статевими особливостями етнічної ідентичності (Л.П. Журавльова, О.Г. Шмиглюк).

Незважаючи на достатньо велику кількість досліджень, проблема вивчення етнічної ідентичності сучасного юнацтва залишається актуальною, оскільки для здійснення розвивальної роботи (формування/розвитку позитивної етнічної ідентичності/самосвідомості) необхідно розуміти ті конкретні психологічні особливості, які наявні на сьогодні з огляду на кризові стани у державі.

Мета статті полягає у вивченні особливостей індивідуальної, соціальної та етнічної ідентичностей сучасного юнацтва (старших школярів). Відповідно до мети були поставлені такі завдання:

- обґрунтування поняття етнічної ідентичності;
- дослідження особистої та соціальної ідентичностей старших школярів;
- вивчення етнічної ідентичності осіб раннього юнацького віку.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Етнічну ідентичність визначають як структурний компонент соціальної ідентичності, що є результатом когнітивно-емоційного процесу усвідомлення себе представником етносу (етнічної спільності), певною мірою отождолення себе з ним і відокремлення від інших етносів [4]. Але на сьогодні не існує єдиного підходу до розуміння етнічної ідентичності. І.В. Данилюк розглядає досліджуване поняття як соціокультурний та соціально-психологічний феномен, зазначаючи, що етнічна ідентичність кожної групи може включати у себе різноманітні самоідентифікації етносу, які ґрунтуються на унікальних культурних та соціальних особливостях етнічної групи [3]. Етнічну ідентичність визначають як когнітивно-мотиваційне ядро етнічної самосвідомості та як структуру, яка вміщує в собі частину несвідомого [7]; як компонент етнічної самосвідомості, специфічну категорію, відносно сталої системи усвідомлених знань, уявлень та оцінок реально існуючих етнодиференціальних та етноінтегративних компонентів буття етносу [2]; як психологічний чинник розвитку етнічної самосвідомості [8]; як форму соціальної ідентичності, суть якої полягає у прийнятті суб'єктом цінностей, норм, моделей поведінки своєї етної групи [6].

У *структурі етнічної ідентичності* зазвичай виділяють два основних компоненти – *когнітивний і афективний* (Л.І. Божович, М.Й. Боришевський, Е. Еріксон, В.Ю. Хотинець). Когнітивний компонент етнічної ідентичності включає в себе знання, уявлення про особливості власної групи і усвідомлення себе як її члена на основі певних характеристик. Афективний компонент передбачає оцінку якостей власної групи, ставлення до членства в ній, значимість цього членства. Афективний компонент проявляється в етнічних атитюдах, етнічних стереотипах. Позитивні атитюди включають задоволеність членством в етнічній спільності, бажання належати їй, гордість за досягнення свого народу. Наявність негативних атитюдів до своєї етнічної спільності включає заперечення власної етнічної ідентичності, почуття приниженості, перевагу інших груп як референтних [4].

Також науковці виокремлюють поведінковий компонент етнічної ідентичності (Л.М. Дробіжева, Г.У. Солдатова), який розуміють як механізм не тільки усвідомлення, але й прояву себе в етнічній групі.

Важливо, що наразі наука виділяє два рівні функціонування етнічної ідентичності: *особистісний і груповий; ідеологічний* (перетворення етніч-

ної ідентичності в основу політичної мобілізації мас, висування актуальних для етнічної спільноти політичних вимог, і, таким чином, переростання нейтральної етнічної самоідентифікації в національній/етнічній самосвідомості). І.В. Данилюк в своїх роботах зазначає, що етнічна ідентичність – це прийняття певних групових уявлень і готовність до схожого напрямку думок; побудова системи відносин і дій у різноманітних етноконтактних ситуаціях. Також науковець стверджує, що стійкість ідентичності та позитивна ідентичність є центральними моментами для відчуття групової психологічної безпеки та стабільності. Тому люди прагнуть підвищувати свою позитивну ідентичність та захищати її. Власне тому етнічна ідентичність виступає психологічною основою етнополітичної мобілізації, яку розглядають як готовність людей, об'єднаних за етнічною ознакою, до групових дій по реалізації національних/етнічних інтересів [3].

Методи дослідження. З метою вивчення особистісної та соціальної ідентичності використовувався «Демографічний опитувальник», модифікований Л.П. Журавльовою та О.Г. Шмиглюк (за згодою авторів В. Pietrulewicz, J. Tivendell); для дослідження особливостей етнічної ідентичності старших школярів – методика М. Куна та Т. Макпартленда «Хто Я?»; методи статистичної обробки даних (обчислення середніх показників), факторний аналіз (Principal components). Автоматизована обробка даних здійснювалася за допомогою пакету програм STATISTICA 6.0.

Дослідження проводилося впродовж 2019 – 2020 рр. Вибірку склали учні 9 – 11 класів (131 особа: дівчата та хлопці віком від 14 до 17 років (76 дівчат та 55 хлопців)) Житомирської ЗОШ № 28 імені гетьмана Івана Виговського.

Отже, на першому етапі дослідження вивчалися властивості особистісної та соціальної ідентичності осіб юнацького віку («Демографічний опитувальник» за модифікацією Л.П. Журавльової та О.Г. Шмиглюк). Старшокласникам пропонувалося за *дев'ятибальною шкалою* оцінити міру значущості складових системи конструктивів, що описують відповідні ідентичності.

Встановлено (Таблиця 1), що показники *особистісної ідентичності* (7,29 бали) українців вищі за показники *соціальної* (5,97 бали). За результатами дослідження було створено ієрархічну систему конструктивів соціальної та особистісної ідентичностей. Виявлено, що найбільше значення для досліджуваних українців має *цілеспрямованість та рівень домагань* (7,8 б.): «Мої цілі та амбіції на майбутнє – важлива частина того, ким я є». Наступні сходинки в ієрархії займають такі категорії як *цінності та морально-етичні переконання* (7,76 б.) *вірність собі* (7,53 б.): «Бути вірним собі (принципам, переконанням, ідеям тощо),

Таблиця 1
**Особистісна та соціальна ідентичність
старших школярів (у балах)**

№	Конструкти ідентичності	Середні значення
	Соціальна ідентичність	
1.	Речі, які я маю	5,73
2.	Моя популярність	4,15
3.	Спосіб, в який люди реагують на те, що я кажу	5,9
4.	Зовнішність (зріст, фігура)	6,96
5.	Моя репутація і те, що люди думають про мене	5,92
6.	Бути привабливим для інших	5,85
7.	Спосіб, в який я виражаю свої переживання та страхи	5,59
8.	Мої жести, звички та враження, яке я справляю на інших	6,65
9.	Моя поведінка в соціумі, така ж як і мій спосіб реагування, коли зустрічаю когось	6,94
Особистісна ідентичність		
10.	Мої цінності і моральні переконання	7,76
11.	Мої мрії і фантазії	6,69
12.	Мої цілі та амбіції на майбутнє	7,8
13.	Мої почуття та емоції	7,38
14.	Мої думки та ідеї	7,47
15.	Відчуття власної неповторності унікальності	6,42
16.	Бути вірним собі (принципам, переконанням, ідеям)	7,53
17.	Мій образ самого себе і те, що я знаю про себе	7,4
18.	Моя особиста оцінка себе	7,24

незалежно від життєвих обставин, є дуже важливим для мене» та «Мої цінності і моральні переконання – важлива частина того, ким я є».

Як бачимо, для українських старшокласників важливими також є *когніції* (7,47 б.), *Я-образ* (7,4 б.) та *почуття (емоції)* – 7,38 б.: «Мої думки та ідеї – важлива складова того, ким я є», «Мій образ самого себе і те, що я знаю про себе – важлива частина того, ким я є», «Мої почуття та емоції є важливою частиною того, ким я є», – це свідчить про гармонійне сприйняття себе на когнітивному та емоційному рівнях, важливість та насиченість внутрішнього світу досліджуваних, що впливає на усвідомлення себе та формування *Я-образу*.

Серед конструктів *соціальної ідентичності* найважливішими для українців раннього юнацького віку є *зовнішні ознаки* (зріст, фігура) – 6,96 б., *їх поведінка в соціумі* – 6,94 б., *враження, яке людина справляє на інших* – 6,65 б.

Отже, сучасні старшокласники амбітні, спрямовані на побудову власного майбутнього, відчувають відповідальність за нього та необхідність змін. Також отримані показники репрезентують цілісність та внутрішню стабільність особистості досліджуваних, слідуванню власним виробленим та перевіреним поведінковим стратегіям, які не залежать від зовнішніх впливів. Результати підтверджують теорію морального розвитку Л. Кольберга (1962 рік), за якою в підлітковому та в ранньому юнацькому віці особистість має володіти постконвенційною мораллю.

З метою підтвердження та уточнення попередніх результатів було застосовано факторний аналіз. За результатами факторизації (Рисунок 1)

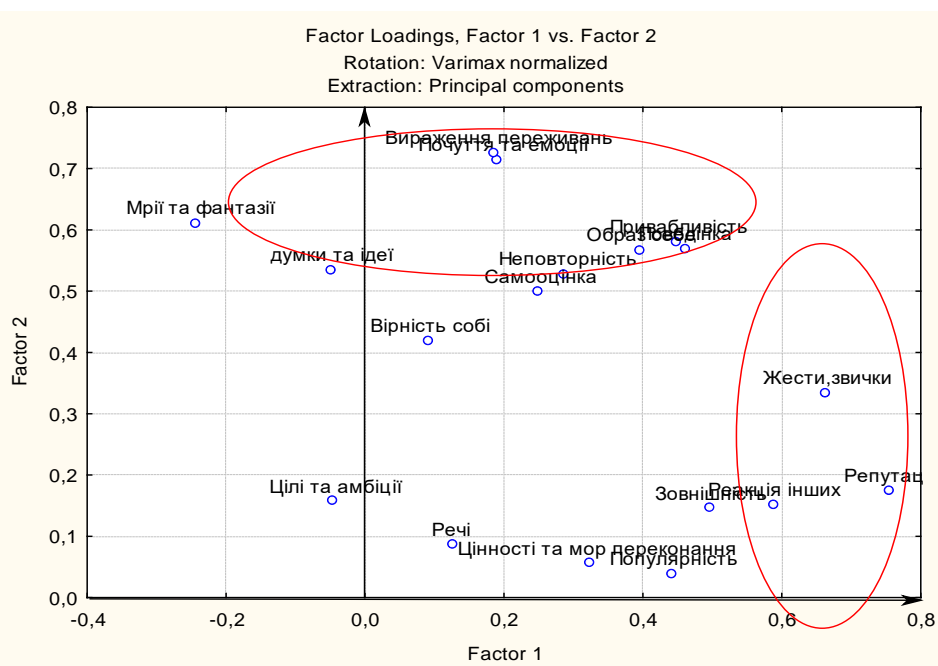

Рис. 1. Ідентичність сучасного школяра

структурних компонентів особистісної та соціальної ідентичності українських старшокласників методом головних компонент було виділено 4 фактори («Репутація», «Вираження переживань», «Речі», «Цінності й моральні переконання, цілі та амбіції»), які описують 56,9% дисперсії масиву даних. Отримані фактори репрезентують сукупність конструктів як соціальної («Репутація», «Речі»), так і особистісної («Вираження переживань», «Цінності й моральні переконання, цілі та амбіції») ідентичностей.

Перший фактор – «Репутація» – містить такі конструкти: «Репутація» (0,75), «Жести, звички» (0,66). Даний фактор пояснює 34,8% дисперсії. Отримані дані підтверджують важливість соціальної значущості та бажання самоствердитися за рахунок власної унікальності (жести, звички), що є характерним для раннього юнацького віку.

Основу *другого фактору* – «Вираження переживань» – складають такі категорії, як «Вираження переживань» (0,73), «Почуття та емоції» (0,72), «Мрії та фантазії» (0,61). Даний фактор пояснює 8,4% дисперсії. Він описує важливість для респондентів емоційних переживань, які можуть мати прояви у сфері мрій та фантазій.

Третій фактор – «Речі» – містить такі конструкти: «Речі» (0,76), «Популярність» (0,61). Даний фактор пояснює 7,3% дисперсії. Отримані показники свідчать про актуальність потреби старших школярів мати стильні, статусні речі, які сприятимуть росту їх популярності в очах оточуючих та цінності власної особистості.

Основу *четвертого фактору* – «Цілі та амбіції» – складають такі категорії, як «Цілі та амбіції» (0,71), «Цінності та моральні переконання» (0,70). Даний фактор пояснює 6,4% дисперсії. Він

дає можливість стверджувати, що сучасні старшокласники амбіційні та прагнуть досягати поставлених цілей відповідно до власних цінностей та моральних переконань.

Констатовано, що в структурі ідентичності досліджуваних переважає *індивідуальна* (особистісна), в якій домінуючим компонентом є цілеспрямованість особистості, яка розвивається на основі її високого рівня домагань, цінностей, моральних переконань, поцінування власної суб'єктності, зокрема своїх емоційних переживань та почуттів. Невід'ємною складовою *соціальної* ідентичності українців є репутація (перший фактор), яка, на думку респондентів, залежить від того, наскільки ти володієш собою, своїми жестами, своїми речами, які звички є переважаючими.

На другому етапі дослідження з метою вивчення особливостей етнічної ідентичності нами було використано методіку М. Куна та Т. Макпартленда «Хто Я?» (Twenty Statements Self Attitude Test). Даний тест-самоопис вперше був опублікований в статті «Емпіричне дослідження самоставлення» (Empirical Investigation of Self-attitude). Варто зазначити, що методіка не є формалізованою, тому її можна використовувати та адаптувати до будь якої проблематики та теорії, на яку опирається у своїх наукових пошуках дослідник [5].

Процедура дослідження покладалася в тому, що кожен учасник впродовж 12 хвилин мав надати до 20 відповідей на запитання «Хто Я?». Всього було отримано 1190 відповідей, із них 69 унікальних, тобто тих, що зустрічалися лише один раз, без повторів. Наступним кроком було вивчення частоти повтору наданих досліджуваними характеристик.

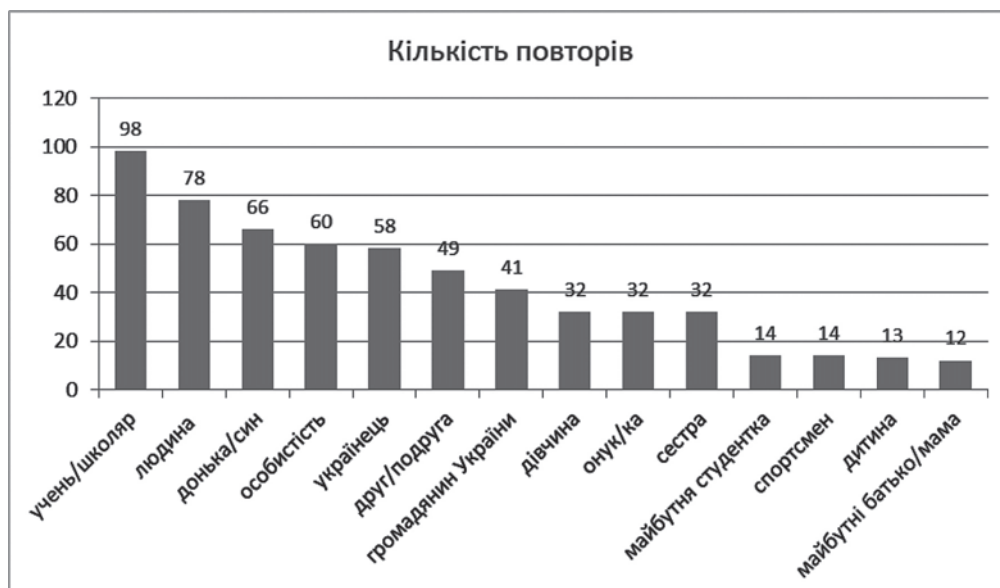

Рис. 2. Ієрархія ідентичностей досліджуваних

За результатами дослідження було створено ієрархічну систему конструктів ідентичностей досліджуваних (Рисунок 2). На першому місці знаходиться конструкт **«учень/школяр»** (98 повторів), потім ідуть конструкти: **«людина»** (78 повторів), **«донька/син»** (66 повторів), **«особистість»** (60 повторів), **«українець»** (58 повторів), **«друг/подруга»** (49 повторів), **«громадянин України»** (41 повтор), **«дівчина»** (32 повтори), **«онук/ка»** (32 повтори), **«сестра»** (32 повтори), **«майбутня студентка»** (14 повторів), **«спортсмен»** (14 повторів), **«дитина»** (13 повторів), **«майбутні батько/мама»** (12 повторів).

Слід зазначити, що серед найчастіше уживаних слів-відповідей ми виділили 14 (кількість повторів від 98 до 12, що становить від 74,8% до 9,2% від загальної кількості можливих повторів). Отже, дві третіх досліджуваних (74,4%) ідентифікують себе із «учнем/школярем». Такі результати є підтвердженням того, що особа ідентифікує себе в більшій мірі з тим, в яку діяльність вона безпосередньо включена, яка є для неї найбільш актуальною. Більше половини досліджуваних ідентифікують себе з «людиною» (59,5%) та з «донькою/сином» (50,4%). Отримані показники можуть свідчити про важливість для досліджуваних бути приналежним до сім'ї та до людства загалом.

Достатньо велика кількість досліджуваних описують себе як «особистість» (45,8%), а також – «українці» (44,3%), «друг/подруга» (37,4%), «громадянин України» (31,3%). Отже можемо

припустити, що респонденти сприймають себе як представників та громадян України, які мають свою особисту позицію, думку та вміють дружити. Також спостерігаємо самоідентифікацію досліджуваних із сім'єю «онук/ка», «сестра» (24,4%), приналежністю до статі - «дівчина» (24,4%). Невелика частина юнаків та дівчат виділяють характеристики, пов'язані з їх майбутнім: «майбутня студентка» (10,7%), «майбутні батько/мама» (9,2%); спортивною діяльністю – «спортсмен» (10,7%); соціальною роллю – «дитина» (9,9%).

Використовуючи метод контент-аналізу, нами було систематизовано отримані результати на дві категорії, запропоновані авторами методики: об'єктивні/консесуальні та суб'єктивні/субконсесуальні. Маємо такі статистичні показники: об'єктивні відповіді складають 54,4% (648 характеристик), суб'єктивні – 45,5% (542 характеристики).

Отримані дані підтверджують результати М. Куна, який стверджував, що досліджувані перш за все вказують консесуальні/об'єктивні відповіді, які характеризують соціальний статус та роль досліджуваного, його приналежність до певної групи [5]. До цієї категорії відносяться такі відповіді наших досліджуваних: «учень/школяр», «людина», «донька/син», «українець», «друг/подруга», «громадянин України» і так далі. Подібні результати були отримані В.М. Ситніковим та М.Ю. Кузьмінім [5]. Варто зазначити, що виділені категорії мають найбільші показники повторень.

Таблиця 2

Ієрархічна система складових ідентичності старших школярів

№	Виділена категорія	Відповіді	Кількість слів-відповідей
1.	Етнічна ідентичність	українець 58, проживання на Батьківщині 11, Представник українського народу 1, Народжений в Україні 1 і тому подібне	76 (6,1%)
2	Особистісні якості	Розумний/а 11, Добра людина 10, Відповідальна 9 і тому подібне	214 (17,1%)
3	Навчально-професійна діяльність	Учень 86, Школяр 12, Здобувач освіти 9 і тому подібне	174 (14%)
4	Сімейна приналежність	Донька 52, Онук/а 32, Сестра 32 і тому подібне	169 (13,5%)
5	Екзистенційне Я	Людина 78, Особистість 60, Індивідуальність 6 і тому подібне	156 (12,5%)
6	Соціальні ролі	Подруга 30, Друг 19, Однокласниця 6 і тому подібне	114 (9,2%)
7	Майбутнє/перспектива	Майбутня студентка 14, Майбутня мама/батько 12, Майбутня дружина/чоловік 9 і тому подібне	54 (4,3%)
8	Статева ідентичність	Дівчина 32, Жінка 3, Чоловік 5, Хлопець 9 і тому подібне	50 (4%)
9	Громадянська ідентичність	Громадянин/ка України 41 і тому подібне	41 (3,3%)
10	Вподобання	Меломан 8, Люблю їсти 2, Люблю науку 1 і тому подібне	28 (2,2%)
11	Спортивна діяльність	Спортсмен 14, Качок 4, Футболіст 5 і тому подібне	25 (2%)
12	Локальна (місцева) ідентичність	Житомир'янин 9, Живу в районі Крошня 1, Житель країни 1 і тому подібне	22 (1,8%)
13	Ім'я	Дімон, Дмитро, Вадим і тому подібне	19 (1,5%)
14	Релігійна ідентичність	Атеїст 6, Віруюча 5, Християнка 5 і тому подібне	17 (1,4%)
15	Ставлення до політичних процесів	Я за ЗЕ 2, Анархіст 1, Анти-мілітарист 1, Анти-радикал 1 і тому подібне	14 (1,1%)
16	Зовнішні характеристики	Гарна 3, Молодий 1, Красива 3, Брюнетка 1 і тому подібне	8 (0,64%)
17	Приналежність до спільноти	Член своєї сім'ї 1, Частина народу 1, Частина соціуму 1 і тому подібне	6 (0,48%)
18	Емоційні стани	Розчарування 1, Пригнічення 1, Мої емоції стимулює музика 1	3 (0,24%)

Так як задачею нашого дослідження є вивчення етнічної ідентичності школярів, нами було зроблено більш детальну класифікацію отриманих характеристик (Таблиця 2).

Отже за допомогою контент-аналізу було створено наступну ієрархічну систему структурних складових ідентичності досліджуваних (Рисунок 3).

Як бачимо, в структуру ідентичності сучасного школяра входить етнічна ідентичність, яка в ієрархічній системі посідає шосту позицію із 18 можливих та складає 6,1%. Передують в ієрархії ідентичностей такі категорії як «особистісні якості» (17,1%), «навчально-професійна діяльність» (14%), «екзистенційне Я» (13,5%), «сімейна приналежність» (12,5%), «соціальні ролі» (9,2%). На нашу думку, отримані результати є закономірними та відповідають віковим особливостям раннього юнацького віку, впродовж якого відбувається професійне, життєве та соціальне самовизначення, переосмислення світогляду та життєвої позиції, розвивається рефлексія та відкривається власне «Я».

Висновки. Етнічна ідентичність є структурним компонентом соціальної ідентичності, яка характеризується динамічністю і ґрунтується на унікальних культурних та соціальних особливостях етнічної групи впродовж усього життя особистості.

В структурі ідентичності українських старшокласників простежується переважання особистісної ідентичності над соціальною. Найбільш актуальними для юнаків є цілеспрямованість, рівень домагань, цінності та морально-етичні переконання. Також школярі більшою мірою орієнтуються на свою поведінку в соціумі та враження, яке вони справляють на оточуючих, що є критеріями соціальної ідентичності.

Структура ідентичності сучасного школяра є гетерогенною та має ієрархічну систему, що вміщує 18 категорій, домінуючими з яких є «Особистісні якості» (17,1%), «Навчально-професійна діяльність» (14%), «Сімейна приналежність» (13,5%), «Екзистенційне Я (12,5%)», «Соціальні ролі» (9,2%), «Етнічна ідентичність» (6,1%). Отримані дані підтверджують онтогенетичні особливості раннього юнацького віку, для якого характерним є якісна перебудова самосвідомості, пріоритетність навчально-професійної діяльності, пошук сенсу життя, розширення соціальних контактів, спрямованість на майбутнє.

Перспективу подальших наукових пошуків вбачаємо у розробці програми психологічного супроводу та розвитку етнічної самосвідомості осіб юнацького віку.

Література:

1. Бех І.Д. Виховання особистості : підручник. Київ : Либідь, 2008. 848 с.
2. Бичко О.В. Психологічні особливості етнічної ідентичності студентської молоді Східного та Південного регіонів України : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.05 «Соціальна психологія». Київ, 2004. 20 с.
3. Данилюк І.В. Етнічна ідентичність як соціокультурний і соціальнопсихологічний феномен. *Вісник Одеського національного університету*. 2009. Т. 14. Вип. 17 : Психологія. С. 155–162.
4. Журавльова Л.П., Шмиглюк О. Г. Етнічна ідентичність та особистісне зростання. *Особистісне зростання в умовах трансформації сучасного суспільства* : монографія / ред. колегія: Т.В. Коломієць, Т.Ю. Кулаковський,

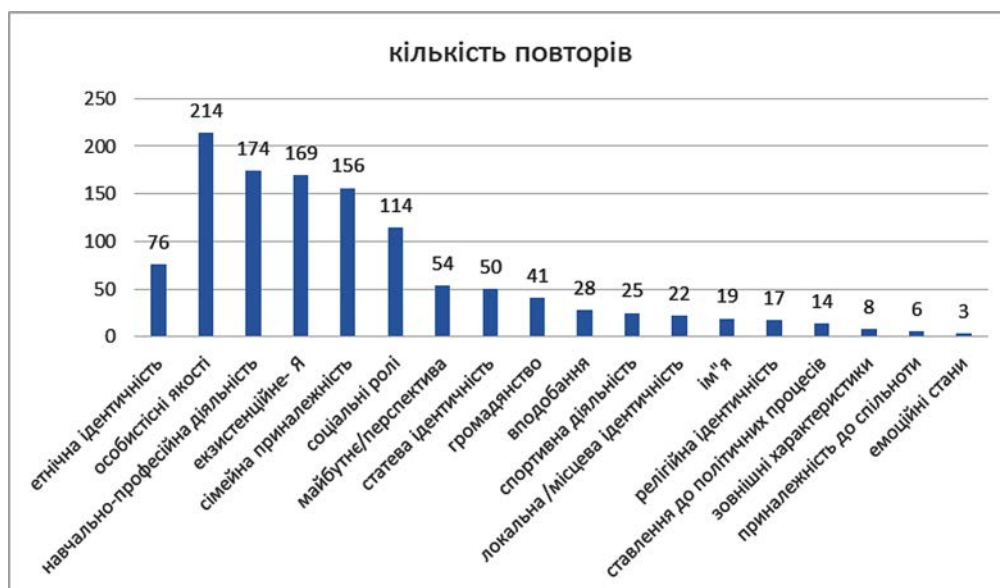

Рис. 3. Ієрархічна система складових ідентичності особистості в ранньому юнацькому віці

- Г.В. Пирог ; за науковою редакцією професора Л.П. Журавльової. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2020. С. 7–34.
5. Кузьмин М. Ю., Конопак И.А., Синева О.В. Проблема анализа методики «Двадцать утверждений» М. Куна и Т. Макпартленда при помощи процедуры многомерного шкалирования. *Известия Иркутского государственного Университета. Серия «Психология»*. 2015. Т. 11. С. 15–26.
 6. Михальчук Ю.О. Психолого-педагогичні умови гармонізації етнічної самосвідомості старшокласників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Київ, 2005. 19 с.
 7. Солдатова Г.У. Психология межэтнической напряженности. Москва : Смысл, 1998. 389 с.
 8. Ставицький Г.А. Психологічні та соціальні чинники розвитку етнічної самосвідомості в юнацькому віці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.0 «Педагогічна та вікова психологія». Київ, 2016. 23 с.
 9. Шмиглюк, О. Г. Статеві-вікові особливості ідентичності: крос-культурний аспект. *Sapience and Education a New Dimension*. 2018. VI (73). С. 57-63.
-

Shmyhliuk O. H. Phenomenology and a structure of the personality ethnic identity in adolescence

The article deals with the study of the modern student ethnic identity. It is stated that ethnic identity is a structural component of social identity, characterized by dynamism and based on the unique cultural and social peculiarities of the ethnic group. Definitions of the "ethnic identity" notion are analyzed, the structural components of the phenomenon are specified (cognitive, affective and behavioral). In order to study personal and social identity, we used the "Demographic Questionnaire", modified by L.P. Zhuravliova and O.H. Schmygliuk (by agreement of the authors B. Pietrulewicz, J. Tivendell). The methodology of M. Kuhn and T. MacPartland "Who am I?", methods of experimental statistics (average data calculations), factor analysis (principal components) are used to study ethnic identity peculiarities of senior students.

It is determined that in the identity structure of the students under analysis individual (personal) prevails, in which the dominant component of the personality is purposefulness, which is developed on the basis of a high level of his/her aspirations, values, moral convictions, appreciation of his/her own subjectivity, in particular his/her emotions and feelings. In the hierarchy of social identity components of Ukrainian high school students, the focus is on social assessment, non-verbal manifestations and material well-being. It is found out that the identity structure of the modern student is heterogeneous and has a hierarchical system that includes 18 categories: "Personal qualities", "Educational and professional activity", "Family affiliation", "Existential I", "Social roles", "Ethnic identity", "Future / Perspective", "Gender Identity", "Civil Identity", "Interests", "Sporting Activity", "Local Identity", "Name", "Religious Identity", "Attitude to Political Processes", "External Features", "Community Affiliation", "Emotional states".

Obtained results confirm the ontogenetic peculiarities of early adolescence, which characterized by the qualitative restructuring of self-consciousness, the priority of educational and professional activity, the search for meaning in life, the widening of social contacts and the focus on the future.

Key words: identity, ethnic identity, social identity, personal identity, ethnos.